

Ålder: 72 år.

Familj: Hustrun Gunilla, barnen Cecilia (Carnefeldt), Calle och Johan samt sju barnbarn. **Bor:** Lidingö.

Bakgrund: Född i Nynäshamn, uppvuxen på Södermalm och i Farsta. Studerade praktisk filosofi, statskunskap, sociologi, statistik, ADB och ekonomi vid Stockholms universitet, KTH, Handelshögskolan och Harvard. Gick med i Högerpartiet 1961 (Moderaterna). Ordförande i Fria Moderata Studentförbundet 1970–72, ledamot i Stockholms läns landsting 1970–73. Chief of Staff vid ICC – Näringslivets Världsorganisation i Paris 1974–1981. Grundade konsultbolaget Kreab 1970, opinionsinstitutet Demoskop 1989, Kunskapsskolan 1999 och seniorboendeboendet Silver Life 2012. Företagen omsätter drygt 1,5 miljarder kronor med 1 300 medarbetare. Ordförande i Stockholms handelskammare 2010–14 och i Eknö Hemman Samfällighetsförening 2004–16. Medlem i Kungliga Ingenjörsvetenskapsakademien och styrelseledamot i Nobelmuseet.

Text: Mats Lundström Foto: Magnus Glans

PEJE EMILSSONS 50 ÅR AV KAMP

Han har under decennier opinionsbildat för valfrihet, äganderätt, entreprenörskap och lägre skatter. I ett samtal berättar Peje Emilsson om 50 år av kamp – varför landstingen borde läggas ner, varför han inte tror på elitskolor och om behovet av att stärka individens rätt.

Han började som valgeneral för Moderaterna 1970 och fortsatte som opinionsbildare och lobbyist, sedan som välfärdsentreprenör. Peje Emilsson är en ytterst underhållande och övertygande samtalspartner. Argumenten förstärks av målande anekdoter relaterade till många skeden i svensk politik under de senaste 50 åren.

Det första Peje Emilsson berättar när vi träffar honom på kontoret i Stockholm är att han har varit nere i arkivet och letat fram gammalt kampanjmateriäl, en skrift i svartvitt och med en röd (!) moderatlogga.

Peje Emilsson (PE): Det här skrev jag 1970 efter att vi bytt ett blått H till ett rött M. *I stället för undersåte* hette skriften och mycket av innehållet är fortfarande giltigt. Den slutar så här: "Bara genom att stärka den enskildes möjlighet till ansvar, inte genom att kräva underkastelse som en del av

”Jag tror inte på elitskolor för jag vill ha så stor bredd som möjligt.”

kollektivet, kan vi som medborgare också stärka vårt hopp om framtiden.”

Christian Ekström (CE): Förutom att du var kampanjgeneral för 4 oktober-rörelsen 1983 arbetade du några år senare också med kampanjen *Hälften kvar*. (En av Skattebetalarnas mest uppmärksammade kampanjer och anses vara en faktor för att skattereformen 1990/1991 kom till stånd. Reds anm.)

PE: Jag samlade in pengarna och skrev många texter till *Hälften kvar* då jag var på semester i Marocko. Kampanjen är för övrigt fortfarande högaktuell. Skatter handlar ju inte bara om rättvisa utan också om moral – hur mycket ska man få behålla av det man själv tjänat ihop? Och i *Hälften kvar* lägger jag givetvis in både lönen och alla arbetsgivaravgifter.

CE: Det rimliga vore att arbetsgivaravgiften gjordes om till en del av inkomstskatten, så att det blir tydligt hur hög skatten är och hur mycket man som anställd arbetar ihop. Men allra helst borde man få bestämma över pengarna själv. Jag är exempelvis inte alls säker på att staten är den bästa pensionsförvaltaren.

PE: *I stället för undersäte* skrevs 50 år efter demokratis genombrott. Nu har det gått ytterligare 50 år. Det ger ett intressant perspektiv. Det här landet hade knappt någon tillväxt alls mellan 1970 och 1995. Men efter en hel del liberala reformer, inte minst av regeringen Bildt, har reallönen ökat med 50 procent. 1990 toppade skattetrycket och sedan har det gått ner en bit, men decennierna dessförinnan innebar en dramatisk socialisering av människors tillgångar.

CE: Visst genomfördes viktiga reformer under 1980- och 90-talen, men i skattehänseende var det bara ett litet hack i kurvan.

PE: Jag ser en större samhällelig förändring – en reaktion mot politiker som menar att de kan bättre än medborgarna. Reaktionen sammanfaller med förbättrade levnadsvillkor som gör

Som välfärdsentreprenör poängterar Peje Emilsson vikten av att vård, skola och omsorg drivs professionellt och att politiker sällan har den kompetensen. ”Ett sätt att förbättra skolan är att lägga ner kommunala skolstyrelser. Där finns oftast mycket mer av ambition än kompetens.”

”

Skatter handlar ju inte bara om rättvisa utan också om moral.

att fler vill bestämma mer själva. Tage Erlander skrev redan i boken *Valfrihet och samhälle* 1964 att i takt med att fler får det bättre så vill fler ha egna lösningar. Tankarna bakom ”egenmakt” försvann under åren med Olof Palme för då drog allt iväg i vänsterfilen. Det är annorlunda nu vilket inte minst illustreras av att

Socialdemokraterna fortsätter att regera efter att ha accepterat en politik med klara liberala inslag. De snabbt ökande kraven på valfrihet och tillgänglighet inom sjukvården kommer att föra med sig stora förändringar. Alla måste förstås ha en grundtrygghet, men det är rimligt att det finns olika försäkringslösningar för att välja sjukvård. Vilken trygghetsnivå vill jag ha och vilken egenavgift är jag beredd att ta.

CE: Jag tycker vi saknar en vettig politisk debatt om dessa frågor. Utanför partierna har såväl Ratio-akademien som Timbro skrivit om ämnet,

men det är få inom borgerligheten som tänker på och debatterar de här frågorna.

PE: Under Reinfeldts andra period försvann frågorna om valfrihet från agendan så du har helt rätt i att det behövs en ny diskussion i politiken. Jag upplever att Centern kommit längst. Jag hörde Annie Lööf tala i våras och jag höll med om nästan allt.

CE: Samtidigt tycker jag att framtidsinriktade förslag saknas. Det behövs färdiga reformförslag baserade på utredningar i nästa regerings knä. Här krävs eftertanke och även självkritik. Något som inte varit valfrihetsförespråkarnas bästa gren. Vilka problem tycker du vi har sett med de valfrihetsreformer som genomförts i välfärden?

PE: Ett problem är att alla inte väljer. Andra har inte har klart för sig vad de väljer, men man måste kunna förklara varför man gör ett val. Fortfarande tror många att politikerna ordnar allt det här för medborgarna, men framtiden kommer att innebära stora förändringar inom vård, skola och omsorg. Frågan är hur man får ett system med smarta lösningar som är bra för

Behovet av egenavgifter i välfärden upp till en viss nivå behövs för att utveckla valfriheten, anser Peje Emilsson. "Det skulle vara ett naturligt sätt att öka valfriheten för att garantera utbildning och god vård för alla i den jättetransformering av välfärden som just nu pågår."

alla, men där det också finns möjlighet att lägga in mer själv. Jag menar att det är väldigt bra att alla kan välja utbildning. Det är fantastiskt bra att det inte är bara för de rika. Vi har ett unikt system i Sverige – inte som i England, USA eller Chile där det finns gräddfiler för fem procent av befolkningen. Jag tror inte på elitskolor för jag vill ha så stor bredd som möjligt och det kan man få med privata och konkurrerande alternativ.

CE: Dagens samhällssystem är skapat med avsikt att alla ska ha samma möjligheter, men så funkar det sällan i verkligheten. Den som är välutbildad och välartikulerad har i praktiken bättre förutsättningar att förstå systemet och har mod och kunskap att ställa krav för att få den vård eller den skola som man vill ha eller behöver.

PE: Det är därför jag säger att de kommunala skolstyrelserna, precis som landstingens sjukvårdsstyrelse, inte fungerar bra. Som ung amatörpolitiker satt jag i hälso- och sjukvårdsnämnden i Stockholm på 1970-talet. Det var jag inte kompetent till. Jag lämnade landstingsvärlden i övertygelse om att systemet måste ändras. Landstingen är mer till skada än nytta i vården.

CE: Det är något jag tycker är märkligt. Ingen tror att staten är lämpad att driva bilfabriker. Vi såg hur det gick i öststaterna, men när det gäller sjukvård ska politiken ha hela ansvaret. Detta trots att resultatet på många sätt påminner om det i de östeuropeiska bilfabrikerna. Planekonomi funkar aldrig. Jag är faktiskt inne på att kommuner och landsting inte borde få bedriva verksamhet över huvud taget.

PE: De borde ägna sig åt upphandlingar, men dagens upphandlingsregler förhindrar både innovation och entreprenörskap.

CE: Den offentliga verksamheten i egen regi borde hållas till ett minimum. Några saker bör fortsätta att skötas av det offentliga, exempelvis polis, rättsväsende och försvar.

PE: Även när det gäller statens kärnuppgifter behövs det privata insatser. Mycket polisier verksamhet har outsourcats. I dag satsas faktiskt dubbelt så mycket på privata vaktbolag som på polisen. Inom rättsväsendet ökar antalet skiljedomar eftersom domstolsväsendet inte fungerar som det borde.

CE: Hur ser du på äganderätten i dag som ju, precis som skattefrågorna, är ett sätt att ena borgerligheten? Det finns till exempel en kraftig reaktion mot det försvagade ägandet av skog.

PE: Det pågår en diskussion om att återlansera Ägarfrämjandet (tidigare systerorganisation till Aktiefrämjandet. Reds anm.) som jag var med i när den startade 1989 med bland andra Thorbjörn Fällin och Carl-Gustaf Pihl. Vi behöver fokusera på att försvara äganderätten mot en rad olika hot. ■